

Mot mitten för att vinna val?

En studie om moderaternas framgång i svensk politik utifrån
en teori om röstmaximerande

Beatrice Öhman

Abstract

In the 2002 election, the Swedish conservative party, Moderaterna, did their worst election in over twenty years. After the 2002 election the party managed to become successful and in eight years the party has doubled their voter support, and has together with the parties from Alliansen managed to win two elections in a row. This study focuses on Moderaterna's success in Swedish politics in the last decade, by using Anthony Downs's theory of vote maximizing, which says that parties aim to maximize voter support by changing politics to the ones which will give them the most voters. In doing so they will move to the middle of the political sphere where most of the voters are. In this study I investigate if Moderaterna has changed their politics towards the middle of the political sphere when it comes to how to organize the welfare, distribution of public goods, and how the government should rule society, by studying their political programs before and after their first successful election in 2006. The results of the study have come to show that Moderaterna has moved towards the middle of the political sphere, and that this could be a reason for their success.

Nyckelord: moderaterna, Anthony Downs, röstmaximering, mittenväljare
Antal ord: 9397

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
1.2 Teoretiskt ansats	2
1.3 Bakgrund.....	3
2 Teori	4
2.1 Vad styr partiets agerande?.....	4
2.1.1 Partier som aktörer	5
2.1.2 Hur kommer röstmaximering till uttryck och varför röstmaximerar partier?	6
2.1.3 Kritik mot aktörsteorin.....	7
2.2 Teoretisk operationalisering	7
3 Metod och material	10
3.1 Metod	10
3.1.1 Problem vid idéanalys.....	11
3.2 Material	12
3.2.1 Avgränsning.....	12
4 Empiri	14
4.1 De nya moderaterna - bakgrund.....	14
4.2 Organisering av välfärden - före de nya moderaterna	15
4.3 Styrning av samhället - före de nya moderaterna	15
4.3.1 Arbetsmarknaden	15
4.4 Fördelning av samhällets nyttigheter - före de nya moderaterna	17
4.4.1 Skatter	18
4.5 Organisering av välfärden - efter de nya moderaterna	19
4.6 Styrning av samhället - efter de nya moderaterna	20
4.6.1 Arbetsmarknaden	20
4.7 Fördelning av samhällets nyttigheter - efter de nya moderaterna	21
4.7.1 Skatter	22
4.8 Sammanfattning	23
5 Analys och slutsats	24

6 Referenser	27
---------------------------	-----------

1 Inledning

Moderaterna är ett parti som genomgått många förändringar på 2000-talet. I valet 2002 fick partiet endast 15,2 % av rösterna, vilket var det sämsta valresultatet sedan början på 1970-talet (Moderaterna, 2012, valresultat). Efter detta påbörjades ett arbete med att förnya partiet och 2005 lanserades *de nya moderaterna* på en partistämman, för att signalera att moderaterna var ett nytt parti med förändrad politik (Reinfeldt lanserar nya moderaterna, 2005). Resultatet blev lyckat. På mindre än tio år, mellan valet 2002 och valet 2010, har man fördubblat sitt väljarstöd (Moderaterna, 2012, valresultat), och sedan 2006 innehar moderaterna regeringsmakten tillsammans med de andra partierna i alliansen. Moderaterna har med andra ord gått från att ha varit ett parti som länge befunnit sig i opposition, med undantag från korta perioder med regeringsmakt, till att nu ha varit i regeringsställning i över sex år. I och med detta har man brutit den långvariga socialdemokratiska dominansen i svensk politik.

Varför denna maktförskjutning från socialdemokraterna till moderaterna har skett är intressant eftersom den politiska kartan i Sverige har ritats om. Maktförskjutningen väcker bland annat frågor kring varför moderaterna på så kort tid nått stora framgångar. I medierna har moderaternas utveckling ofta beskrivits som en vandring mot den politiska mitten för att kunna locka till sig mittenväljare (Eriksson, 2006). Moderaterna beskriver sig själva numera som Sveriges enda arbetarparti (Moderaterna, 2012, kort partihistorik), vilket är ett begrepp som varit tätt sammankopplat med socialdemokraterna. Samtidigt har man arbetat för att förändra uppfattningen om att partiet enbart är till för rika människor (Reinfeldt lanserar nya moderaterna, 2005).

Med bakgrund av detta kan man ställa sig en fråga om moderaterna har gått mot mitten, och om det kan vara en förklaringsfaktor för deras politiska framgång. Det står klart att partiet har uppnått stora framgångar efter bildandet av de nya moderaterna och att de efter det har ritat om den politiska kartan i Sverige. Hur kan vi förklara detta?

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med min uppsats är att undersöka om moderaterna har gått mot mitten och om detta i så fall kan vara en förklaringsfaktor till deras politiska framgång på 2000-talet. Detta ska jag göra genom att använda mig av *Anthony Downs* teori (mer utförlig beskrivning i teoridelen) om röstmaximerande som säger att partier

för att vinna val kommer anpassa åsikter och ståndpunkter mot den politiska mitten i ett försök att locka så många väljare som möjligt. Partier går med andra ord mot mitten i ett *röstmaximerande* syfte (Downs, 1957, s. 31). För att pröva om moderaternas framgång kan förklaras utifrån denna teori så kommer jag att undersöka om partiet gått mot mitten i vissa centrala frågor, efter omvandlingen till de nya moderaterna. För att praktiskt studera detta kommer jag att genomföra en *kvalitativ idéanalys* av partiprogram före, samt efter, bildandet av de nya moderaterna. Med hjälp av partiprogrammen kommer jag undersöka om det har skett en förändring eller finns en skillnad i moderaternas syn inom tre huvudområden; hur ekonomiska nyttigheter ska fördelas, hur välfärden ska organiseras samt hur samhället ska styras. Om det har skett stora ideologiska förändringar mot mitten i dessa frågor så finns det, enligt Downs teori, skäl att tro att partiet har röstmaximerat. Har partiet gått mot mitten kan det i så fall vara en förklaringsfaktor till moderaternas framgång, eftersom de flesta väljare, enligt Downs (1957, s. 115-118), finns i mitten.

Min frågeställning har utmynnat i följande:

Har moderaterna gått mot mitten? Kan detta i så fall vara en förklaringsfaktor till moderaternas framgång i svensk politik på 2000-talet?

1.2 Teoretisk ansats

Min ambition med studien är i första hand att undersöka om moderaterna har gått mot mitten för att röstmaximera, och om detta skulle kunna vara en förklaring till deras politiska framgång. Jag har valt att genomföra en fallstudie av moderaterna eftersom det är ett parti som på kort tid nått stora framgångar, samtidigt som de har brutit den socialdemokratiska dominansen i svensk politik. Detta är oerhört intressant och väcker många frågor kring varför det blivit så. Jag har således valt att undersöka just det här specifika fallet, eftersom det både är ett aktuellt och intressant ämne inom svensk politik. Jag är medveten om att en fallstudie begränsar möjligheten till generaliserbarhet, men mina ambitioner med studien ligger inte i att hitta generaliserande svar. Det kan dock inte uteslutas att jag kommer hitta något intressant som kan appliceras på andra fall. Min studie är teorikonsumerande så tillvida att jag använder mig av Anthony Downs teori om röstmaximerande för att undersöka om moderaterna har gått mot mitten för att röstmaximera. Jag har inga ambitioner att utveckla teorin eller pröva den, utan jag vill använda den för att se om vi kan förklara vad som skett.

1.3 Bakgrund

I valet 2002 fick moderaterna 15,2 % av väljarstödet till riksdagen, vilket var en historiskt dålig siffra för partiet (Moderaterna, 2012, valresultat). Konsekvensen av detta blev att den dåvarande partiledaren Bo Lundgren avgick och ersattes av den nuvarande partiledaren Fredrik Reinfeldt. Några år efter detta lanserade partiet *de nya moderaterna*, som ett led i en förändringsprocess med mål att förändra och förnya partiet (Stiernstedt & Winjbladh, 2010).

I nästkommande val 2006 fick moderaterna det högsta väljarstödet uppmätt sedan början på 1970-talet, 26,2 % av rösterna, samtidigt som man tillsammans med de andra partierna i alliansen, övertog regeringsmakten från socialdemokraterna. Valet 2010 blev också en framgång då man fick 30,1 % av rösterna (Moderaterna, 2012, valresultat) och på nytt säkrade regeringsmakten i fyra år till. I och med omvalet bröt man, tillsammans med alliansen, den socialdemokratiska dominansen i svensk politik då borgerliga partier inte innehaft regeringsmakten i mer än fyra år i rad i Sverige sedan början på 1980-talet (Regeringen, 2013). I valet 2006 bildade dessutom moderaterna tillsammans med partierna i alliansen den första majoritetsregeringen i Sverige sedan början av 1980-talet (Eriksson, 2006). Moderaterna har med andra ord ritat om den politiska kartan i Sverige, samtidigt som de fördubblat sitt väljarstöd, på mindre än tio år.

2 Teori

I denna del beskriver jag den teori jag använder mig av i min studie, samt redogör för hur den teoretiska operationaliseringen ska gå till. För att undersöka om moderaterna har röstmaximerat och gått mot mitten har jag valt att utgå från Anthony Downs teori som säger att partier ändrar ståndpunkter för att få så många röster som möjligt, det vill säga att de agerar i röstmaximerande syfte. Jakten på röster kommer, enligt denna teori, att leda partierna mot den politiska mitten eftersom de finns flest väljare att vinna där. För att undersöka om moderaternas framgång kan förklaras med hjälp av denna teori så kommer jag att undersöka om partiet förändrats ideologiskt och gått mot mitten inom tre huvudområden. I den teoretiska operationaliseringen använder jag mig av en analysmodell som består av tre skalor där jag med hjälp av partiprogrammen ska placera in moderaternas ideologiska position, före de nya moderaterna med den efter, för att på så sätt se om det skett en förändring mot mitten.

2.1 Vad styr partiers agerande?

Inom partiforskning finns det flera olika teorier och hypoteser kring vad som styr partiers agerande, och varje teori har olika förklaringsmodeller när det kommer till vad som styr partierna. Partier kan bland annat ses som ett *utflöde av samhället*, som en *aktör* eller som en *organisation* (Håkansson, 2005, s. 62). För att göra en avgränsning har jag i denna uppsats valt att utgå ifrån Anthony Downs aktörscentrerade teori för att undersöka om den kan förklara moderaternas framgång i svensk politik. Varför jag har valt just denna teori beror på att det finns skäl att tro att moderaternas framgång kan förklaras utifrån den. Efter det stora valnederlaget 2002 gjordes stora förändringar inom partiet. Den dåvarande partiledaren sparkades och ett arbete med att förnya partiet påbörjades (Håkansson, 2005, s. 93). I de två val som ägt rum efter att moderaterna genomgått dessa stora förändringar har partiet nått stora framgångar. Ett parti som på mindre än tio år har fördubblat sitt väljarstöd har med stor sannolikhet genomfört stora förändringar av sin politik för att kunna få en sådan framgång, vilket är vad studien ska undersöka.

2.1.1 Partier som aktörer

Inom det aktörscentrerade perspektivet ses partier som *aktörer* med stor frihet att agera efter egna intressen och vad partiledningen anser gynnar dem (Håkansson, 2005, s. 68-69). Enligt en teoretiker inom detta perspektiv, *Anthony Downs*, kan partiets agerande förklaras utifrån att politiker i partierna vill ha den makt och prestige som kommer med att vinna ett val. Han menar därför att politiker formar sin politik för att vinna val, snarare än att vinna val för att kunna förverkliga sin politik (Downs, 1957, s. 28). Målet för ett parti är således att vinna val och medlet för att nå dit är att använda sig av en politik som kan leda partiet till vinster.

Downs teori utgår ifrån några grundförutsättningar. Till exempel så anser han att partier är *rationalistiska aktörer* som agerar utefter sina egna intressen (1957, s. 27). Likaså utgår han i sin teori från att väljarkåren består av rationalistiska människor. Väljarna kommer enligt den rationalistiska principen därför att rösta på det parti som de tror kommer maximera deras nytta mer än något annat parti (Downs, 1957, s. 5-6, 38-39). Han menar vidare att partierna för att vinna val, och få den makt och prestige som kommer med det, agerar på ett sätt som maximerar deras väljarstöd. Genom att förändra tidigare hållningar i ståndpunkter till förmån för ståndpunkter som kan tänkas locka majoriteten av väljare hoppas man kunna maximera sitt väljarstöd. Väljarna kommer ju för att maximera nyttan för sig själva att rösta på det parti som gynnar dem mest. Partiets agerande kan således beskrivas med att de vill röstmaximera (Downs, 1957, s. 11, 31).

På ett liknande sätt kan partierna även förändra sig ideologiskt för att attrahera väljare. En ideologisk beteckning kan vara ett enkelt sätt för människor att välja vilket parti de ska rösta på, utan att behöva sätta sig in i alla sakfrågor för mycket. Detta gör att partier kan försöka placera sig ideologiskt efter vad de tror kan locka till sig flest väljare. Downs menar att om till exempel ett parti vinner de flesta rösterna så kommer de andra partierna förändra sig ideologiskt så de liknar det vinnande partiet, för att kunna få väljare från det vinnande partiet, eftersom målet är att vinna val. Detta kommer i så fall att leda till en situation där partierna ideologiskt liknar varandra alltmer (Downs, 1957, s. 98, 100-101). Downs menar dock att det finns en skillnad mellan tvåpartisystem och flerpartisystem. I ett flerpartisystem kommer det vara viktigare för partierna att skilja sig åt genom att profilera sig på olika sätt. I ett tvåpartisystem kommer det däremot vara viktigt att inte sticka ut för mycket för att förlora mittenväljarna (Downs, 1957, s. 115).

Politiker som styrs enligt den rationella aktörsteorin kommer, enligt Downs, att dra sig till den politiska mitten för att locka mittenväljarna som är viktiga att ha för att vinna val. De väljare som befinner sig på höger- och vänsterkanterna är för få för att partierna ska ta hänsyn till deras åsikter (Downs, 1957, s. 115-118). Norris & Lovenduski (2004, s. 89-90) menar att partier kommer försöka tillfredsställa mittenväljarna genom att inte göra för stora utsvängningar till vänster eller höger. När de lanserar förslag gör de det i enlighet med vad de uppfattar att väljarna i mitten vill ha. Om väljarnas åsikter förändras kommer politikerna att följa efter och förändra sin politik i enlighet med detta. För ett parti i opposition och med ambition att vinna val är det därför viktigt att ha allmänhetens åsikter i åtanke när man utformar partiprogram och marknadsför

bilden av sitt parti. Om ett parti redan sitter i en majoritetsregering finns det inte lika stora incitament att uppmärksamma allmänhetens åsikter, förrän fram till valet. Misslyckas ett parti med att avläsa vilka åsikter som är viktigast för mittenväljarna genom en felaktig uppfattning kan följden bli att man förlorar valet.

Ett exempel på detta finns i England i början på 2000-talet. Det konservativa partiet som under efterkrigstiden länge haft makten förlorade den till Labourpartiet, som genomgått stora förändringar, i slutet på 1990-talet, och i de två efterkommande valen förlorade man också. Enligt Norris & Lovenduski (2004, s. 83) berodde maktförskjutningen inom engelsk politik på att de konservativa hade en felaktig uppfattning om vad mittenväljarna tyckte i centrala frågor, vilket ledde till att de placerade sig för långt bort ifrån väljarnas uppfattning i frågor som var viktiga för mittenväljarna. Därför förlorade de, enligt Norris & Lovenduski, flera val på rad.

2.1.2 Hur kommer röstmaximering till uttryck och varför röstmaximerar partier?

Enligt Anders Håkansson (2005, s. 86) kan röstmaximering komma till uttryck genom att ett parti förändrar sin position i politiken genom att ändra sitt partiprogram, sin politik, sina förslag till politik eller sina valkampanjer. Han tar upp tre stycken exempel som kännetecknar ett röstmaximerande agerande. Gemensamt för de tre exemplen är att partiet ska ha genomfört en grundläggande åsiktsförändring för att vinna väljare. I det första exemplet handlar det om att partiet ändrar partiprogram, eller liknande program, i syfte att vinna så många väljare som möjligt. Detta sker genom att partiet ändrar grundläggande ställningstaganden och sin positionering i politiken. Det andra exemplet innebär att partiet förändrar ståndpunkter i viktiga politiska frågor, eftersom de bedömer att en sådan förändring är viktig för att attrahera fler väljare. Det tredje kännetecknet på att ett parti har röstmaximerat är om partiet har tagit bort impopulära punkter, eller tvärtom lagt till populära punkter, i valmanifest eller valmaterial. Detta i syfte att vinna fler väljare genom att använda sig av förslag som bedöms vara populära bland människor samtidigt som man tar bort punkter som kan tänkas avskräcka många väljare.

Hur kan vi då förklara att partier lägger om sin politik? En anledning till omläggningen och försöken att gå mot den politiska mitten kan vara en förändrad samhällsstruktur. Ett exempel på detta är bonde – och arbetarpartier som haft en stark ställning i många länder i en tid då befolkningen till stor del utgjorts av just bönder och arbetare. I takt med att samhället utvecklats så är dessa grupper inte lika stora längre, vilket fått konsekvenser för de partier som byggt upp sin ideologi och politik utifrån de här befolkningsgrupperna. Detta innebär att för att vinna val idag måste partierna attrahera väljare utanför sina traditionella väljargrupper och för att göra det måste de kanske lägga om vissa delar av sin ideologi och politik (Håkansson, 2005, s. 70).

2.1.3 Kritik med aktörsteorin

Det finns brister i alla teorier som önskar att förklara något om verkligheten, så även i den aktörscentrerade teorin. Kritik mot Downs teori har bland annat riktats från andra författare. Marie Demker (1997, s. 412) skriver att Albert O. Hirschman riktat kritik mot Downs teori eftersom han menar att om ett parti ofta ändrar ståndpunkter för att få fler röster kan det förlora trovärdighet hos väljarna, men även partiets medlemmar kan tröttna på ett sådant beteende. På längre sikt skulle det kunna leda till att partiets stabilitet hotas, och därmed också chansen att vinna val.

Anthony Downs teori förutsätter att partier och väljare är rationalistiska och själviska, vilket man kan ifrågasätta. Det finns såklart människor som inte agerar efter vad som ger dem störst nytta. Många väljare röstar förmodligen på det parti som ger dem själva flest fördelar, men det finns de som kanske röstar efter andra ideal. I min studie kommer jag dock att utgå från att väljare är rationalistiska och att de därför kommer rösta på det parti som gynnar dem själva bäst.

Ett annat problem med den aktörscentrerade teorin är hur man mäter partiets syften. Hur kan man veta att ett parti som förändrat syn i olika ståndpunkter har gjort så i syfte att vinna fler röster? Syften är sällan något som står klart och tydligt i en text. När jag undersöker moderaternas partiprogram kommer det med största sannolikhet inte att framgå att man har gjort eventuella förändringar mot mitten för att locka till sig fler väljare. Eftersom jag i min studie använder mig av det rationella aktörsperspektivet har jag därför som utgångspunkt att partier är rationella aktörer vars handlingar har till syfte att få fler röster. Om jag hittar bevis för att moderaterna gått mot mitten i min undersökning så utgår jag från att dessa förändringar är gjorda i syfte att få fler röster. Eftersom jag inte praktiskt mäter moderaternas syfte så är jag medveten om att det till viss del begränsar vilka slutsatser jag kan dra av studien, om jag i min studie finner att de gått mot mitten.

2.2 Teoretisk operationalisering

För att undersöka om moderaterna förändrats ideologiskt mot mitten så kommer jag att undersöka tre huvudområden i politiken; *organisering av välfärden, fördelning av samhällets nyttigheter och styrning av samhället*. Varje huvudområde har två extrempunkter. Man kan antingen anse att organiseringen av välfärden ska ske genom ekonomisk kollektivism eller ekonomisk individualism, att fördelningen av samhällets nyttigheter ska ske genom ekonomisk jämlikhet

eller ekonomisk ojämlikhet, eller att styrning av samhället ska ske genom auktoritet eller politisk individualism. Givetvis kan man också befinna sig någonstans mellan dessa extrempunkter. De tre huvudområdena är hämtade från Stefan Björklunds bok *Politisk teori* (1976, s. 131-132). Han använder dem som ett sätt att skilja på konservatism, socialism och liberalism, eftersom de tre ideologierna har olika åsikter i områdena. Varför jag har valt att undersöka just dessa huvudområden beror på att de är centrala områden som täcker upp viktiga politiska frågor, och dessutom är de områden i politiken där det brukar finnas åsiktsskiljaktigheter mellan partier som befinner sig till höger eller vänster på partiskalan. Har det skett en ideologisk omsvängning mot mitten i några av dessa områden så kan det, enligt Downs teori, vara en indikator på att ett parti har röstmaximerat.

För att praktiskt undersöka om det skett en förändring inom dessa områden kommer jag att använda mig av tre olika skalor (se nedan) som är skapade av Stefan Björklund i boken *Politisk teori* (1976, s. 131-132). På varje skala finns extrempunkterna inom varje område representerad. De två extrempunkterna på varje skala är tänkta att representera vad vi brukar kalla höger och vänster i politiken. Exempelvis så placerar sig ett parti som vill att välfärden ska organiseras kollektivt till vänster på skalan och så vidare. Skalorna är relativa och anger ingen absolut punkt. Med hjälp av partiprogrammen placerar jag in var moderaterna ligger i de tre skalorna, före och efter omvandlingen till de nya moderaterna, för att på så sätt se om det skett en tydlig ideologisk förändring mot mitten av åsikterna inom dessa områden. Skalorna jag använder mig av är till för att göra slutsatsen tydligare och ska mer fungera som vägledande för läsaren. De viktigaste resonemangen och argumentationen kring undersökning och slutsatserna återfinns i empirin och i analysen. Skalorna är gjorda på dator efter bilden i *Politisk teori*.

Organisering av välfärden

Ekonomisk kollektivism ————— **Ekonomisk individualism**

Denna skala mäter om välfärden ska organiseras kollektivt av samhället eller främst av individer själva. I organisering av välfärden har jag valt att inkludera frågor om privata aktörer eller staten ska utföra välfärdstjänster inom vård och omsorg, och hur omfattande välfärdsstaten ska vara.

Styrning av samhället

Auktoritet ————— **Politisk individualism**

Denna skala mäter om samhället ska styras genom auktoritet eller politisk individualism. I detta område har jag valt att inkludera frågor om hur mycket staten ska lägga sig i människors beslutsfattande, om staten ska driva företag, samt hur hårt arbetsmarknaden ska regleras av staten.

Fördelning av samhällets nyttigheter

Ekonomisk jämlikhet _____ **Ekonomisk ojämlikhet**

Denna skala mäter om fördelningen av samhällets nyttigheter ska ske så att det råder ekonomisk jämlikhet eller ekonomisk ojämlikhet. Inom detta område har jag inkluderat frågor om synen på individen, vilket ansvar människor har för konsekvenserna av sitt beslutsfattande, samt hur höga skatter vi ska ha.

3 Metod och material

I denna del beskriver jag mitt val av metod, motiverar varför jag valt just denna metod och vilka problem som kan uppstå. Jag tar även upp vilket material jag baserar min undersökning på, varför jag har valt just detta material samt vilka avgränsningar jag gjort.

3.1 Metod

För att undersöka om moderaternas ideologiskt har gått mot mitten, och om deras framgång i svensk politik kan förklaras utifrån att detta så har jag valt att använda mig av en *idéanalys*, det vill säga en form av *kvalitativ textanalys*. Idéanalys är det vetenskapliga studiet av politiska budskap (Beckman, 2005, s. 11). I min uppsats använder jag mig utav partiprogram som grund för att besvara min frågeställning, och partiprogram är just en del av det politiska budskapet för partier. Har moderaternas förändrat tidigare ideologiska ståndpunkter mot mitten för att vinna fler röster så kommer det synas i partiprogrammen. Idéanalysen är därför en relevant metod att använda när jag ska besvara min frågeställning.

Idéanalys har liksom alla andra undersökningar tre olika syften: *beskrivande*, *förklarande* eller *ta ställning* och det bör enligt tydligt framgå vad syftet med undersökningen är. Jag har i min studie valt att använda mig av både en förklarande och en beskrivande idéanalys. Den förklarande idéanalysen har som uppgift att förklara de politiska budskapens uppkomst eller konsekvenser (Beckman, 2005, s. 14), vilket är just vad jag ämnar göra i min studie, då mitt syfte delvis är att försöka *förklara* om en faktor till moderaternas framgång kan vara att de gått mot mitten. För att analysera detta måste jag emellertid *först* ta reda på om partiet de facto har gått mot mitten, genom att beskriva om moderaternas inom mina undersökningsområden, efter omvandlingen till de nya moderaternas, har förändrats mot mitten. Än så länge är det fortfarande en hypotes som måste prövas innan slutsatser kan dras. Därför är min studie både beskrivande och förklarande.

Vid idéanalys är det viktigt att veta vilka argument eller påståenden man letar efter i sitt material redan innan man börjar läsa materialet. Vet man inte på förhand vad man letar efter är det svårt att också hitta något. Det är med andra oerhört viktigt att ha en tydlig analysapparat (Beckman, 2005, s. 19-21). I mitt material har jag fastställt vad det är jag letar efter genom att skapa en analysapparat som är konstruerade av olika *dimensioner*. Dimensioner kan bland annat användas för att skilja ut olika ideologier från varandra och möjliggöra jämförelser över tid (Bergström & Boréus, 2005, s. 164, 172). Mina dimensioner

är organisering av välfärden (kollektivistisk eller individualistisk), fördelning av ekonomiska nyttigheter (ojämlikt eller jämlikt) samt styrning av samhället (auktoritet eller politisk individualism). Genom att använda mig av dessa dimensioner när jag analyserar partiprogrammen kan jag utreda om moderaterna förändrats ideologiskt efter omvandlingen till de nya moderaterna jämfört med innan. Varför jag har valt dessa tre dimensioner beror på att de representerar tre stora och centrala områden inom politiken, dessutom är det inom de tre områdena normalt att förvänta sig åsiktsskillnader mellan ett parti som står till vänster, till höger eller i mitten av den politiska skalan. Detta gör att det blir tydligt att hitta eventuella ideologiska förändringar mot mitten.

3.1.1 Problem vid idéanalys

Det är svårt att helt bortse från sina värderingar när man analyserar en text. Ett problem som kan uppstå vid användandet av en textanalys är om forskarens egna subjektiva värderingar spelar in vid analyserandet av materialet, eller om materialet tillskrivs något som inte finns, vilket får konsekvenser för *validiteten* och *intersubjektiviteten* i uppsatsen (Bergström & Boréus, 2005, s. 172-174). För att förhindra detta är det viktigt att man har en hög grad av självmedvetenhet när man analyserar materialet, samt att man tydligt redovisar forskningsprocessen hela vägen. Då jag genomför undersökningen ensam så finns det givetvis en viss risk för att mina värderingar spelar in när jag analyserar mitt material, men genom att jag är medveten om problemet och således har det i åtanke så tror jag det är av mindre vikt.

Problem kan även uppstå vid användandet av dimensioner. Dimensioner kan till exempel vara för allmänt hållna, vilket gör att de inte är heltäckande. En ideologi innehåller ju mer än vad några dimensioner kan säga, vilket kan göra det svårt att uttala sig om ett partis ideologiska utveckling (Bergström & Boréus, 2005, s. 172). I min undersökning tror jag dock inte att detta kommer att bli ett problem, eftersom jag inte studerar den generella ideologiska utvecklingen inom moderaterna. Jag studerar ju partiprogrammen efter dimensionerna för att se om partiet inom just dessa områden har förändrats ideologiskt mot mitten.

3.2 Material

Materialiet som utgör underlaget till min studie består av moderaternas partiprogram mellan 1993-2011. Partiprogram är enligt Reidar Larsson (2006, s. 15) de främsta uttrycken för partiideologier och jag har just därför valt att ha partiprogram som bas för min undersökning, eftersom jag tycker att de speglar ett partis ideologiska utveckling på ett bra sätt. De utgör med andra ord ett bra underlag för att kunna besvara min frågeställning om moderaternas ideologiskt har gått mot mitten. Moderaterna har valt att dela in sina partiprogram i två delar; *idéprogram* och *handlingsprogram*. Idéprogrammen består av de idéer som ligger till grund för partiets politik, medan handlingsprogrammen mer konkret handlar om partiets mål och vad partiet vill utföra (Handlingsprogram, 2007, s. 3). I min undersökning har jag valt att använda mig av både idéprogram och handlingsprogram, eftersom de tillsammans utgör partiprogrammet. Detta för att jag får större underlag till mina slutsatser än om jag bara använt mig av enbart en av dem. Jag har valt att inte använda mig av de valmanifest som gjorts inför valen, eftersom de från år 2006 är skrivna tillsammans med de övriga partierna i alliansen, vilket gör det svårt att särskilja enbart moderaternas åsikter.

En angelägen fråga för min undersökning är vad man kan förvänta sig för ideologiska förändringar mellan partiprogrammen på en artonårig period. Enligt Reidar Larsson (2006, s. 15) så är medellivslängden för ett partiprogram i Norden mellan 10-15 år, vilket gör att min undersökningsperiod känns väldigt relevant för att kunna detektera eventuella ideologiska omsvängningar mot mitten. Det bör även påpekas att det är naturligt att partiprogram förändras med åren men att det är en förändring av den politiska ideologin, det vill säga stora genomgripande förändringar, som kan vara ett tecken på en ideologisk omvandling mot mitten skett, som jag är ute efter. Att ställningstaganden i mindre frågor förändrats är inte något som jag kommer fästa större vikt vid.

3.2.1 Avgränsning

För att avgränsa min undersökningsperiod så kommer jag att titta på partiprogram före och efter bildandet av de nya moderaterna. De partiprogram som kom före består av handlingsprogrammet från 1993 och idéprogrammet från 2001, det vill säga perioden innan moderaterna fick sitt rekordlåga valresultat. De program som skapades efter omvandlingen till de nya moderaterna är handlingsprogrammet 2007 och idéprogrammet 2011. Jag använder mig både av ett idé- och handlingsprogram *före* de nya moderaterna bildades, och av ett idé- och handlingsprogram *efter* de nya moderaterna bildades. Det kan kanske tyckas konstigt att gå tillbaka till ett handlingsprogram som skrevs 1993, men eftersom jag både vill undersöka ett idé- och handlingsprogram före de nya moderaterna så fick jag gå lite längre tillbaka i tiden. Det hade blivit missvisande att bara använda mig av ett idéprogram före de nya moderaterna om jag hade använt mig av *både* ett idé- och handlingsprogram efter de nya moderaterna. I min studie är det

skillnaden mellan de gamla och de nya moderaterna som jag är ute efter, vilket gör att tidsperioden som jag undersöker kan sträcka sig tillbaka till 1993, så länge den speglar moderaterna före förändringen.

Något som är viktigt att poängtera är att partiprogram bara till en viss del speglar ett partis ideologi. En större studie hade även kunnat innehålla annat underlag än bara partiprogrammen, som till exempel praktiska förslag som lagts fram i riksdagen och/eller blivit verklighet, men för att göra en avgränsning så har jag valt att bara titta på partiprogrammen. Dessutom finns det svårigheter att analysera praktiska förslag som lagts fram av regeringen eftersom regeringen består av alla allianspartierna. Därmed blir det svårt att granska enbart moderaterna eftersom förslagen läggs fram av alliansen tillsammans. Jag är dock medveten om att ett större underlag gett mig mer grund till min slutsats, men någonstans måste en avgränsning göras.

4 Empiri

I denna del kommer jag att analysera moderaternas partiprogram. Jag kommer att göra en uppdelning mellan partiprogrammen före och efter de nya moderaterna bildades. Materialet som ligger till grund för moderaternas ståndpunkter före består av idéprogrammet från 2001 och handlingsprogrammet från 1993. Materialet efter omvandlingen till de nya moderaterna består av idéprogrammet från 2011 och handlingsprogrammet från 2007.

4.1 De nya moderaterna – bakgrund

De nya moderaterna lanserades på partistämman 2005 av Fredrik Reinfeldt och innebar en ny fokus för partiet. Genom att lansera de nya moderaterna ville man påvisa att moderaterna var ett nytt och förändrat parti. Förändringen skulle ske genom en omarbetad politik på flera plan, bland annat inom arbetsrätten, välfärden och skattefrågorna. Syftet var att tvätta bort stämpeln att partiet bara var till för rika människor (Reinfeldt lanserar nya moderaterna, 2005). Den mest centrala paradfrågan i samband med lanseringen av de nya moderaterna var arbetsfrågan, och framförallt att arbete ska löna sig. I en debattartikel i Svenska Dagbladet 2005 (Förnyelsen avgör valet) skrev Fredrik Reinfeldt att de tre viktigaste frågorna för de nya moderaterna var att öka drivkraften för människor att arbeta, att gå från bidragsförsörjning till arbete samt att underlätta för entreprenörer att starta företag.

I valrörelsen 2010 återlanserade man sig på nytt och då som *det enda arbetarpartiet*. Liksom tidigare var jobben i fokus, men även välfärdsstaten och vikten av att behålla små klyftor i samhället var viktiga inför valet (M vill bli ”det enda arbetarpartiet”, 2010).

4.2 Organisering av välfärden - före de nya moderaterna

I handlingsprogrammet från 1993 (s. 23, 26, 39) målas en mörk bild av välfärdssystemet upp. Välfärden har blivit för omfattande, vilket hotar marknadsekonomin. Individens möjligheter att påverka den egna välfärden genom att utbilda sig och arbeta har minskat. Välfärdsstaten som den är utformad nu har kommit till vägs ände. Man förespråkar därför att hela välfärdssystemet ska omprövas, och att det bör göras avregleringar inom starkt reglerade sektorer som välfärds- och tjänstesektorn, för att på så sätt upprätta marknadsekonomin. Som ett led i denna förändring vill man bland annat privatisera statliga företag eftersom det enligt moderaterna ska ge effektivare verksamheter. Den omfattande välfärdsstatens kostnader har blivit för höga, vilket har skapat en enorm skattebörda som i sin tur både påverkat individens frihet och ekonomins förmåga att fungera.

Hur skulle då välfärden bedrivas före de nya moderaterna lanserades? I sitt idéprogram 2001 (s. 6, 9, 21) skriver man att om något kan göras lika bra eller bättre av någon annan aktör än det offentliga så bör det heller inte göras av stat och landsting. Man betonar på flera ställen i idéprogrammet att det offentliga inte nödvändigtvis bäst vet hur välfärden ska drivas. Det finns till exempel inget egenvärde i att skolor måste styras av stat och kommun. Monopol och centralstyrning fungerar snarare som hinder för förändring och nyskapande. Privatiseringar leder till högre lönsamhet inom verksamheterna, samt banar vägen för en sundare offentlig ekonomi (Handlingsprogram, 1993, s. 37). Moderaterna poängterar dock att det ska finnas en gemensamt finansierad vård och omsorg, men finns det andra aktörer som vill erbjuda sina tjänster till människor inom vård och omsorg bör de få göra det (Idéprogram, 2001, s. 23).

I handlingsprogrammet 1993 finns även andra förslag på hur välfärden ska organiseras. Bland annat förslag som innefattar en reformering av socialförsäkringarna, så att individens ansvar ökar samtidigt som sambandet mellan avgifter och inkomster blir tydligare. Det finns också med ett förslag om införandet av obligatorisk försäkring vid temporära inkomstbortfall i samma handlingsprogram. Tanken med en obligatorisk försäkring är att ingen ska kunna undanlåta att försäkra sig för att istället förlita sig på att ytterst få skattepengar för att klara sig. En sådan försäkring kan tillhandahållas av privata försäkringsgivare (Handlingsprogram, 1993, s. 43, 48).

Ekonomisk _____ X _____ Ekonomisk
Kollektivism individualism

På skalan hur välfärden skulle organiseras före de nya moderaterna placerar sig moderaterna nästan längst till höger eftersom det är tydligt att de är negativt inställda till välfärdsstatens omfattning, och att välfärden organiseras kollektivt av samhället.

4.3 Styrning av samhället - före de nya moderaterna

I idéprogrammet 2001 (s. 5, 10-11, 13) beskriver moderaterna ett Sverige som styrs av kollektivistiska värderingar, där kollektivets intressen sätts före individens rätt. Detta system präglas av likhetstänk och en fokusering på systemet, vilket lett till att enskilda individer glömts bort. De menar att det kollektiva historiskt har haft en poäng men den fyller inte samma funktion längre och de kollektiva lösningarna hör därför till det förgångna. ”[...]varje ingrepp i medborgarnas liv, varje reglering, varje skatt också försvårar planer och dödar livsprojekt” (Idéprogram, 2001, s.13).

Moderaterna anser i sitt handlingsprogram från 1993 att staten ska vara stark men begränsad. Med detta menas att staten på områden där människor inte själva kan lösa uppgifter ska vara stark och finnas med. Kan andra frivilligt sköta dessa uppgifter, lika bra eller bättre, ska staten dock inte lägga sig i. Det offentliga uppgift är bland annat att tillhandahålla finansiering av infrastruktur, grundläggande utbildning och social trygghet för den enskilde när andra trygghetssystem inte längre räcker till (Handlingsprogram, 1993, s. 5-6, 16-18). Moderaterna menar att en stat som respekterar människors frihet ska ha begränsade ambitioner, vilket till exempel betyder att huvuddelen av ekonomin ska skötas privat av den enskilde. Staten ska enbart ha ansvar för en liten del av de tillgångar som finns i samhället, för att kunna hjälpa människor som är i behov av hjälp (Idéprogram, 2001, s. 17).

4.3.1 Arbetsmarknaden

I både idéprogrammet 2001 och handlingsprogrammet 1993 beskriver moderaterna en arbetsmarknad som är hårt reglerad, vilket skapar problem för uppkomsten av nya arbetstillfällen. Fackliga intressen står i vägen för att skapa nya jobb, samtidigt som de stänger ute människor från jobb de annars skulle kunnat få (Idéprogram, 2001, s. 9). I handlingsprogrammet från 1993 (s. 29-32) beskriver man fackets makt på arbetsmarknaden som ett stort problem. För att reformera arbetsmarknaden och minska fackets makt vill man förändra regler om turordning vid uppsägningar (LAS), underlätta nyanställningar samt skydda möjligheten till korttidsanställningar. Individuella avtal bör vara utgångspunkten för arbetsmarknaden samtidigt som samarbete, istället för konflikt, bör vara det som präglar relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare på arbetsmarknaden. Skatten på arbete ska vara låg och arbetsgivaravgifterna ska sänkas.

Moderaterna vill ha en arbetsmarknad som till stor del sköts av parterna på arbetsmarknaden, men i vissa fall kan statliga insatser behövas. Dessa insatser bör

bestå av bland annat kompetensförbättringar. Det är samtidigt viktigt att nivåer på ersättningar hålls låga så att människor kommer ut på arbetsmarknaden igen och inte fastnar i ett bidragsberoende (Handlingsprogram, 1993, s. 33).

Auktoritet _____ **X** _____ Politisk individualism

På skalan över hur moderaterna ville att samhället skulle styras före de nya moderaterna hamnar partiet också långt till höger. Det är tydligt att statens roll ska vara så liten som möjligt till förmån för individernas frihet att bestämma över sitt liv. Att moderaterna också är för en mindre statlig inblandning på arbetsmarknaden, där det främst är parterna på arbetsmarknaden som bestämmer spelreglerna, gör att jag placerar dem långt till höger på skalan.

4.4 Fördelning av samhällets nyttigheter - före de nya moderaterna

Synen på människans frihet är återkommande i både idéprogrammet från 2001 och handlingsprogrammet från 1993. Moderaterna menar att den stora frihet vi har också medför ett stort ansvar för individen. Detta innebär att individen själv har ett stort ansvar för sina val och men det innebär också att ta ansvar för konsekvensen av sina handlingar (Handlingsprogram, 1993, s. 4). Tillvaron är inte ett lotteri, utan något man kan förbereda sig för. Dagens samhälle har kommit att bli ett där personligt ansvar tunnats ut till följd av en starkt expanderad offentlig sektor som gjort oss mer beroende av staten. Det är ett samhälle där allt fler har svårare att klara sig själva ekonomiskt och måste förlita sig på andras bidrag. Som välfärdsstaten ser ut nu sätter den begränsningar för människors utveckling (Idéprogram, 2001, s. 12-14, 20).

När det kommer till fördelningen av samhällets nyttigheter så återfinns resonemanget om individens frihet och ansvar. Moderaterna menar att människor ibland kan hamna i situationer som kräver stöd av samhället. De ska då få den hjälp som de behöver av samhället. En viktig uppgift för staten är dock att hålla ner antalet människor som behöver det offentliga hjälpen under vanliga omständigheter, eftersom staten har en moralisk förpliktelse gentemot skattebetalarna. Denna anledning motiverar enligt moderaterna låga skatter som utgångspunkt för socialpolitiken. Återigen kommer man in på ansvarsfrågan. För att människor ska kunna få hjälp när de behöver är det viktigt att de flesta klarar sig själva, och att människor själv sparar för sämre tider (Idéprogram, 2001, s. 22). I handlingsprogrammet 1993 (s. 22) skriver man att fördelningspolitik inte är något alternativ till tillväxtpolitik. Välfärd skapas främst genom att underlätta tillväxten i ekonomin. Fördelningspolitik kan tvärtom få en hämmande effekt på

tillväxten genom att skatter och regleringar blir ett hinder för ekonomisk utveckling, vilket i sin tur innebär en försämrad välfärd.

4.4.1 Skatter

Ett genomgående tema i handlingsprogrammet 1993, men även i idéprogrammet 2001, är att skatterna ska sänkas eller hållas på en låg nivå. Lägre skatter bidrar till att öka friheten för individer, leder till effektivare produktion och gör att resurser utnyttjas bättre. Kombinationen mellan höga skatter och ett stort bidragssystem har blivit att sambandet mellan människors insatser och inkomster har försvagats. Incitamenten för individen att utbilda sig, spara pengar och driva företag har minskat (Handlingsprogram, 1993, s. 23, 27, 40). Skatters syfte är enligt moderaterna att finansiera de gemensamma insatserna i samhället. Skatter främsta funktion är att hjälpa människor med saker de inte klarar av på egen hand (Idéprogram, 2001, s. 6).

Moderaterna förespråkade före skapandet av nya moderaterna med andra ord ett lågt skattetryck. För höga skatter begränsar enligt dem människors frihet att bestämma över sina liv, samtidigt som det leder till snedvridna effekter i ekonomin. I handlingsprogrammet från 1993 vill moderaterna sänka den kommunala skatten. Man menar att de tjänster som finansieras via den kommunala skatten i stället ska erbjudas av både kommun och privata företag och då finansieras med hjälp av avgifter (Handlingsprogram, 1993, s. 18, 21). I samband med att skatten sänks ska även de offentliga utgifterna sänkas såsom socialbidrag eftersom det kan tänkas leda till ett bidragsberoende. Sänkta skatter och bidrag kommer även att stimulera investeringar och tillväxten i ekonomin (Handlingsprogram, 1993 s. 26-27, 50).

Moderaterna vill även att det ska göras skattesänkningar på några andra områden. Förmögenhets-, arvs- och gåvoskatten ska tas bort. Så även fastighetsskatten. Momsen ska sänkas till en nivå som liknar den i andra europeiska länder. Målet är att göra Sverige till ett ledande skattesänkarland (Handlingsprogram, 1993, s. 27-28).

Ekonomisk jämlighet _____ X _____ Ekonomisk ojämlikhet

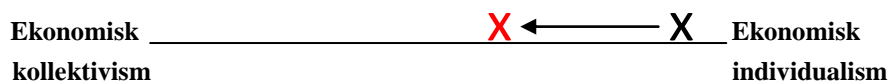
På skalan över hur moderaterna ville fördela samhällets nyttigheter före de nya moderaterna så hamnar moderaterna långt till höger. Det står klart att partiet tycker att individen själv har ett stort ansvar för sin situation, samtidigt vill de att skatterna ska vara låga. Varför dem inte hamnar längst till höger beror på att dem till viss del vill att det ska finnas ett skyddsnät i samhället.

4.5 Organisering av välfärden - efter de nya moderaterna

Synen på välfärdsstaten, eller hur man uttrycker sig kring välfärdsstaten, skiljer sig åt från de tidigare idé- och handlingsprogrammen. Från att ha haft ganska hårda formuleringar om att välfärdsstaten är för omfattande och att det helst bör vara andra aktörer än statliga som erbjuder välfärdstjänster så har man ganska kraftigt tonat ned detta. I idéprogrammet 2011 (s. 2-3) skriver moderaterna att välfärden ska finansieras gemensamt. Ohälsa kan drabba vem som helst, vilket föranleder en offentligt skattefinansierad välfärd som inte tar hänsyn till människors olika finansieringsmöjligheter. De starkt negativa formuleringarna om välfärdsstaten är således borta. Tvärtom anser man sig nu vara inspirerad av välfärdsidén (Idéprogram, 2011, s. 3).

Däremot tycker moderaterna fortfarande att det inom välfärden ska finnas stor valfrihet för människor, det vill säga en mångfald av driftsformer. Det är viktigt med mångfald inom vård och omsorg, eftersom det ger patienten inflytande över vårdens utformning. Mångfald innebär också att patienterna får större valfrihet att själv välja vilken vårdgivare de vill ha, samtidigt som kvaliteten för patienterna ökar, enligt moderaterna. Partiet vill också att vårdgivare ska kunna etablera sig fritt (Handlingsprogram, 2007, s. 29-30).

Marknadsekonomin tillskrevs i idé- och handlingsprogrammen före de nya moderaterna en viktig roll för tillväxten. I idéprogrammet 2011 (s. 6) har begreppet marknadsekonomi istället bytts ut mot *social marknadsekonomi*. Med detta menar moderaterna att den frihet som marknadsekonomin medför med fri företagsamhet ska kombineras med ett ansvar för helheten. Tillväxt kan kombineras med en bra välfärd, det finns ingen motsättning mellan dessa två begrepp. Detta är en stor skillnad från idé- och handlingsprogrammen före de nya moderaterna där det målades upp en bild av att en omfattande välfärdsstat inte gick att kombinera med ekonomisk tillväxt, eftersom den fungerade hämmande på ekonomin.

Efter omvandlingen till de nya moderaterna har partiet fått en mer positiv uppfattning kring den offentligt finansierade välfärden. Vissa åsikter har man dock kvar, som att en mångfald av driftsformer är bra, men överlag har moderaterna blivit mer positiva till en omfattande välfärdsstat, vilket gör att jag placerar dem längre mot mitten på skalan.

4.6 Styrning av samhället - efter de nya moderaterna

Till skillnad från partiprogrammen före de nya moderaterna har det kollektiva samhället fått en mer positiv klang. Eller rättare sagt har man till viss del tonat ned de negativa orden om en alltför stor och påtaglig stat. I idéprogrammet återkommer hela tiden att moderaternas ska vara ett samhällsbärande parti som representerar allmänintresset. Detta innebär att man ska vara ansvarstagande ledare, bedriva en ansvarsfull politik och ha ordning på de offentliga finanserna. En ansvarstagande stat behövs när människor utsätts för brott och för att förvalta de gemensamma intressena och åtagandena i samhället. Däremot har man fortfarande kvar samma tankar om att det ska finnas begränsningar för statens maktutövande (Idéprogram, 2011, s. 1, 5, 9). Att staten borde lämna över den mesta makten till individer själva. Politiken ska vara stark och fungera bättre där den behövs, men inte vara mer omfattande än vad som behövs (Handlingsprogram, 2007, s. 4-5).

När det kommer till statens roll i näringslivet så ställer sig moderaterna skeptiska. Visserligen anser de att det ibland kan finnas skäl för staten att vara ägare i företag, men det kan bli problematiskt när staten både anger spelregler på arbetsmarknaden samtidigt de själva är en aktör på marknaden. Därför bör statens engagemang i företag ses över (Handlingsprogram, 2007, s. 39).

4.6.1 Arbetsmarknaden

En stor skillnad från de gamla partiprogrammen är synen på arbetsmarknaden. I partiprogrammen före de nya moderaterna kritiserades bland annat fackets makt, turordningsreglerna vid uppsägning (LAS) och den starka konflikträtten. I handlingsprogrammet 2007 har man en helt annan syn på detta. Moderaterna skriver att den svenska modellen med ansvarstagande parter på arbetsmarknaden i stort sätt fungerar bra, och att det är viktigt med stabila spelregler på arbetsmarknaden för både anställda och företag. Vad det gäller konflikträtten har man ändrat inställning. Moderaterna menar att det är viktigt att bevara konflikträtten på arbetsmarknaden (Handlingsprogram, 2007, s. 16-17). Även inställning till LAS har förändrats och man är inte längre motståndare till lagen. Istället skriver man på sin hemsida att LAS innebär ett skydd mot godtyckliga uppsägningar (Moderaterna, Den svenska modellen, 2012). De likheter med de gamla partiprogrammen som finns är att man vill fortfarande vill införa en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Auktoritet _____ X ← X Politisk individualism

Det har skett förändringar inom vissa områden i synen på statens roll. Moderaterna framhäver till exempel vikten av en ansvarstagande stat, men samtidigt vill man fortfarande överlåta en stor del av makten till individer själva. När det kommer till arbetsmarknaden har man förändrat sin syn ganska mycket. Från att ha varit motståndare till en hårt reglerad arbetsmarknad har man ändrat uppfattning och blivit positiv till flera av de saker man förut ville förändra som till exempel LAS. När det kommer till styrning av samhället har det alltså skett förändringar främst inom synen på arbetsmarknaden medan den generella synen på statens roll inte har förändrats nämnvärt. Jag väljer därför att placera partiet ett litet steg närmre mitten på skalan.

4.7 Fördelning av samhällets nyttigheter - efter de nya moderaterna

Liksom i partiprogrammen före de nya moderaterna så betonar man i idé- och handlingsprogrammen efter de nya moderaterna vikten av frihet för varje individ, och också det ansvaret som kommer med frihet. En skillnad finns dock i att man även betonar betydelsen av att det finns trygghetssystem i samhället. Människan är bräcklig och behöver trygghet för att komma till sin rätt. Att välfärden fungerar är därför en viktig trygghet för människor (Idéprogram, 2011, s. 1, 4).

Fördelningen av samhällets nyttigheter kan ske till den grad att ett rättvist samhälle ger alla människor likvärdiga chanser att lyckas i livet, däremot strävar ett rättvist samhälle inte efter att utjämna alla skillnader och olikheter mellan människor. Detta innebär att vissa kommer få mer än andra genom att anstränga sig, vilket måste accepteras i ett rättvist samhälle. Däremot ingår det fortfarande i ett rättvist samhälle att hjälpa alla så att ingen människa hamnar i utanförskap (Idéprogram, 2011, s. 5). Moderaterna vill därför fokusera sin socialpolitik på att bryta utanförskapet genom att både ha ett ersättningssystem som ger trygghet för de som behöver, men också genom att ställa krav på motprestationer så att bidrag inte blir en permanent försörjningskälla (Handlingsprogram, 2007, s. 33).

Ett annat inslag som är nytt i programmen efter de nya moderaterna är att man tar upp klyftorna i samhället. Genom att sträva efter full sysselsättning och ordning och reda i ekonomin så hindras klyftor att växa fram enligt moderaterna. Det är viktigt att kunna erbjuda människor ett skyddsnät när de hamnar i situationer i livet där de behöver hjälp av samhället. Arbetslinjen är det viktigaste medlet för att nå detta mål eftersom den bidrar till att öka tryggheten och välståndet i samhället. (Idéprogram, 2011, s. 8-9).

4.7.1 Skatter

I handlingsprogrammet 2007 skriver moderaterna att ekonomisk tillväxt kräver bättre förutsättningar i form av sänkta skatter. Sänkta skatter kommer leda till fler jobb eftersom människor får behålla mer av sin inkomst och därmed ökar incitamenten att arbeta mer. Skattesänkningarna ska till största del inriktas mot låg- och medelinkomsttagare eftersom höga skatter och bidrag gör att det lönar sig allra minst att arbeta för dessa två grupper. (Handlingsprogram, 2007, s. 14-15). Den ekonomiska tillväxten är i sin tur viktig för att kunna upprätthålla den offentligt finansierade välfärden.

Detta resonemang påminner om de från partiprogrammen före de nya moderaterna. Där motiverades också skattesänkningar med att det skulle gynna den ekonomiska tillväxten. Sänkta skatter är således fortfarande en viktig punkt för moderaterna. Däremot finns det en skillnad i hur man riktar skattesänkningarna. I de gamla partiprogrammen fanns inget uttalat syfte om att rikta skattesänkningarna till medelinkomsttagare. I handlingsprogrammet från 2007 (s. 15) finns det däremot ett uttryckligt syfte om att skattesänkningarna primärt ska gynna låg- och medelklassen. I samband med lanseringen av de nya moderaterna 2005 deklarerade dessutom Fredrik Reinfeldt att volymen på skattesänkningarna skulle minska (Reinfeldt lanserar nya moderaterna, 2005). Andra skatter som moderaterna vill sänka i handlingsprogrammet från 2007 var bland annat värnskatten och företagsbeskattning (Handlingsprogram, 2007, s. 15).

Ekonomisk _____ **X** ← **X** _____ Ekonomisk ojämlikhet
jämlighet

När det kommer till fördelningen av samhällets nyttigheter kan man också se en viss förändring mot mitten. Från att mest ha betonat individens ansvar för sitt liv och dess konsekvenser framhåller man nu betydelsen av att ha fungerande trygghetssystem. De har dock fortfarande kvar synen på att skatterna generellt bör sänkas. Min uppfattning efter att ha analyserat partiprogrammen är dock att moderaterna gått ett litet steg mot mitten i frågan om fördelning av samhällets nyttigheter, eftersom man visar en medvetenhet om behovet av fungerande trygghetssystem.

4.8 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man säga att moderaterna har gått mot mitten inom de undersökta områdena. När det kommer till synen på hur välfärden ska organiseras i form av omfattning och finansiering så har man gått mot mitten i sin inställning. Det har också skett en förändring mot mitten när det kommer till fördelningen av samhällets nyttigheter, men den är inte lika stor. När det kommer till synen på statens roll i samhället, har det skett en liten svag förändring mot mitten, främst på grund av att synen på den hårt reglerade arbetsmarknaden blivit mer positiv. Däremot har inte den generella synen på att staten ska ha en så liten roll som möjligt förändrats nämnvärt. Av min undersökning kan jag därför dra slutsatsen att moderaterna efter bildandet av de nya moderaterna ideologiskt främst har gått mot mitten när det kommer till synen på välfärdsstaten och dess omfattning. När det kommer till styrning av samhället och fördelning av samhällets nyttigheter har det också skett en viss förflyttning mot mitten men den förflyttningen är inte lika stor.

5 Analys och slutsats

Min första fråga var om moderaterna har gått mot mitten. I min undersökning har jag med hjälp av textanalys kommit fram till att moderaterna efter bildandet av de nya moderaterna har gått mot mitten. I två av de tre områden jag undersökte, fördelning av samhällets nyttigheter och styrning av samhället, så har det skett viss ideologisk förändring mot mitten. I det tredje området, organisering av välfärden, har den största förändringen mot mitten skett, speciellt när det kommer till inställningen till välfärdsstaten. Svaret på min fråga är således att moderaterna har gått mot mitten, i de tre områdena jag undersökte. Det är dock viktigt att komma ihåg att de gått mot mitten *i jämförelse* med deras tidigare position. Det är dessutom viktigt att poängtera att jag har identifierat en förflyttning mot mitten i *tre* huvudområden. Dessa huvudområden är oerhört centrala men täcker givetvis inte samtliga politikområden. När jag säger att moderaterna har gått mot mitten menar jag därför inte att moderaterna helt befinner sig i mitten, utan bara att de har gått mot mitten i mina undersökningsområden, i jämförelse med hur det såg ut innan omvandlingen till de nya moderaterna.

Varför har då moderaterna gått mot mitten, och ändrat uppfattning i tidigare viktiga frågor om till exempel skattefinansierad välfärd och arbetsmarknaden där partiet innan haft en helt annorlunda uppfattning? Sverige är ett land som länge styrts av socialdemokraterna. Det finns en tilltro bland människor till socialdemokratin och dess värderingar som byggt upp Sverige. Vi har länge haft en kollektivistiskt ordnad välfärd, en omfördelning av ekonomiska nyttigheter, samtidigt som vi har haft en hög ekonomisk standard. Det finns generellt en positiv inställning till en stor och ansvarstagande stat. Mittenväljarna i Sverige är förmodligen mer positivt inställda till en utbredd välfärdsstat, än vad moderaterna tidigare var. Om vi med bakgrund av detta analyserar förändringen mot mitten enligt Downs teori så finns det skäl att tro moderaterna insåg att mittenväljarna vill ha en omfattande kollektivistisk välfärdsstat, en arbetsmarknad med stark facklig inblandning och sociala skyddsnät som fångar upp individer. Detta innebar att partiet därför började anpassa sin politik i riktning mot mitten, för att på så sätt ha en chans att vinna val. Ett sådant agerande är precis i enlighet med vad Downs förutspår att ett parti som vill röstmaximera kommer göra. Moderaterna måste alltså ha kommit underfund med att deras tidigare politik låg för mycket till höger för att de skulle ha en chans att vinna mittenväljarnas förtroende, vilket i sin tur ledde till att de insåg att de var tvungna att ompröva sin politik.

Att moderaterna ändrat inställning och gått mot mitten i bland annat synen på välfärdsstaten och arbetsmarknaden kan således vara en följd av att partiet har röstmaximerat. Det är svårt att tänka sig att moderaterna annars skulle ha genomfört några av dessa ganska stora omsvängningar. Visserligen kan ett parti förändras genom åren, men det är svårt att tänka sig att ett parti, till följd av en

naturlig förändringsprocess inom partiet, skulle på ganska kort tid ha ändrat uppfattning i frågor som tidigare varit väldigt viktiga för dem. Även om jag inte praktiskt undersökt moderaternas syfte med att gå mot mitten så finns det med stor sannolikhet skäl att tro att syftet med ett sådant agerande är att röstmaximera.

Den andra frågan jag ställde baserades på att om moderaterna har gått mot mitten, kan det då vara en förklaringsfaktor till deras politiska framgång på 2000-talet? Man kan vända på resonemanget och istället fråga sig om moderaterna hade nått samma framgångar om de *inte* hade förändrat sin politik och gått mot mitten? Enligt Downs teori så är väljarna på höger- och vänsterkanten för få för att kunna vinna val enbart på dem. Att gå mot mitten innebar således att man kan öka sitt väljarstöd. Detta är precis vad moderaterna har gjort. Efter att de har gått mot mitten har de fått fler väljare, vilket gör att man kan misstänka en koppling mellan förflyttningen mot mitten och det höjda väljarstödet. Det känns osannolikt att moderaterna hade nått så pass stora framgångar utan att genomföra några slags förändringar av sin politik mot mitten. Hade de stannat till höger så hade de förmodligen inte fått lika många väljare. En förklaringsfaktor till moderaternas framgång kan därför, om vi använder Downs teori, vara att partiet har gått mot mitten i centrala områden. Det finns dock förmodligen andra faktorer som också spelar in, men det skulle kunna vara en möjlig förklaringsfaktor.

Man kan också se på moderaternas framgång från ett annat perspektiv. Istället för att moderaterna har gått mot mitten för att röstmaximera kan man se på saken som att det är socialdemokraterna som förlorat greppet om mittenväljarna. I den undersökningen Pippa och Norris gjorde om de konservativas misslyckade försök att återta makten i England (se teoridelen) så kom de fram till att det konservativa partiet missförstått vad mittenväljarna ville ha. En parallell kan dras till Sverige här. Socialdemokraterna som har styrt landet under långa perioder på 1900-talet, medan moderaterna varit i opposition, förlorade ju makten till moderaterna i valet 2006 och i valet 2010 misslyckades man med att ta tillbaka makten. Därmed en liknande situation som den i England. En förklaring till att socialdemokraterna i Sverige inte lyckades vinna valet 2006 samt misslyckades med att ta tillbaka makten i valet 2010 skulle därmed, enligt Downs teorin, kunna vara för att man haft fel uppfattning om vad mittenväljarna velat ha, och inte hängt med i förändringar i opinionen. Moderaternas framgång skulle då kunna förklaras med att partiet varit mer lyhörda på mittenväljarnas preferenser och hur dessa förändrats i kombination med att socialdemokraterna misslyckats med att läsa av vad mittenväljarna vill ha.

Enligt Downs är det viktigt för partierna i ett flerpartisystem att profilera sig för att sticka ut, medan det i ett tvåpartisystem är viktigare att inte bli för unik. Enligt den logiken skulle i så fall moderaterna behöva profilera sig mer snarare än att gå mot mitten, eftersom Sverige ju har ett flerpartisystem, men utvecklingen har varit tvärtom för moderaterna. Hur kan vi förklara det med tanke på att vi har ett flerpartisystem? I praktiken kan man säga att valet i svensk politik står mellan moderaterna och socialdemokraterna. Det är ju partiledaren från något av dessa partier som kommer bli statsminister och regeringen kommer till största del bestå av politiker från socialdemokraterna eller moderaterna, även om man regerar tillsammans med andra partier. Den nuvarande regeringen består som bekant

också av folkpartiet, kristdemokraterna och centerpartiet. De flesta statsråden är dock moderata, och dessutom innehas tunga poster som finansministerposten och utrikesministerposten av moderater. Man skulle därför kunna säga att i praktiken är det moderaterna och socialdemokraterna som slåss om mittenväljarna och att de därför måste föra en politik som inte sticker ut för mycket för att vinna val. Ett parti som till exempel vänsterpartiet är däremot för litet för att ensamt kunna göra anspråk på makten, och bör därför välja att profilera sig i frågor som sticker ut snarare än att välja frågor som är centrala för mittenväljarna. Skulle de börja likna socialdemokraterna för mycket kommer behovet att partiet att försvinna.

Med andra ord kan man beskriva det som att vi i Sverige har en form av tvåpartisystem i ett flerpartisystem som får konsekvensen att de största partierna, moderaterna och socialdemokraterna, försöker efterlikna varandra i ett försök att vinna väljare av varandra. Därför blir utfallet att de två största partierna som gör anspråk på makten försöker likna varandra. Ett exempel på detta är just att moderaterna förändrade sin syn på välfärden och arbetsmarknaden, så att den började likna socialdemokraternas. Socialdemokraterna har i sin tur numera accepterat moderaternas jobbskatteavdrag och RUT-avdraget. Saker som de från början var stora motståndare till. Det kan vara ett tecken på att socialdemokraterna tror att dessa förslag är något mittenväljarna ställer sig positiva till och därmed har man omprövat sina gamla ståndpunkter i frågorna. Partier försöker helt enkelt att anpassa sig till vad mittenväljarna vill ha, eftersom det är genom dem man kan vinna val.

6 Referenser

Elektroniska källor

Eriksson, Göran (2006). ”Reinfeldt tänker slå vakt om mittenväljarna”. *Svenska Dagbladet*, 2006-09-19. Uppdaterad: 2007-10-11. Tillgänglig: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/reinfeldt-tanker-sla-vakt-om-mittenväljarna_354004.svd [Hämtad: 2013-03-12]

Demker, Marie (1997). ”Changing Party Ideology – Gaullist Parties Facing Voters, Leaders and Competitors”. *Party Politics*. Vol 3, Nr 3, s. 407-426. Tillgänglig: <http://ppq.sagepub.com/content/3/3/407.full.pdf+html> [Hämtad: 2013-03-20].

Handlingsprogram (1993). Tillgänglig: http://www.moderat.se/sites/default/files/attachments/handlingsprogram_1993.pdf [Hämtad: 2013-03-15]

Handlingsprogram (2007). Tillgänglig: http://www.moderat.se/sites/default/files/attachments/handlingsprogram_2007.pdf [Hämtad: 2013-03-15]

Idéprogram (2001). Tillgänglig: http://www.moderat.se/sites/default/files/attachments/ideprogram_2001.pdf [Hämtad:2013-03-15]

Idéprogram (2011). Tillgänglig: http://www.moderat.se/sites/default/files/attachments/ideprogram_partistamma2011.pdf [Hämtad: 2013-03-15]

Norris, Pippa och Lovenduski, Joni (2004). ”Why Parties Fail to Learn: Electoral Defeat, Selective Perception and British Party Politics”. *Party Politics*. Vol 10, Nr 1, s. 85-104. Tillgänglig: <http://ppq.sagepub.com/content/10/1/85.full.pdf> [Hämtad: 2013-03-16]

Moderaterna (2012). *Den svenska modellen*, 2012-06-25. Tillgänglig: <http://www.moderat.se/arbetsmarknad-och-jobb/den-svenska-modellen> [Hämtad: 2013-03-20]

Moderaterna (2012). *Kort partihistorik*, 2012-06-25. Tillgänglig: <http://www.moderat.se/kort-partihistorik> [Hämtad: 2013-03-12]

Moderaterna (2012). *Moderaternas valresultat*, 2012-06-25. Tillgänglig: www.moderat.se/moderaternas-valresultat [Hämtad: 2013-03-12]

M vill bli ”det enda arbetarpartiet”, (2010). *Dagens nyheter*, 2010-08-12. Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/valet-2010/m-vill-bli-det-enda-arbetarpartiet> [Hämtad: 2013-03-13]

Reinfeldt, Fredrik (2005). Förnyelsen avgör valet. *Svenska dagbladet*, 2005-12-31. Uppdaterad: 2007-10-12. Tillgänglig: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/fornyelsen-avgor-valet_492891.svd [Hämtad: 2013-03-12]

Reinfeldt lanserar ”nya moderaterna” (2005). *Sydsvenskan*, 2005-08-25. Tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/sverige/reinfeldt-lanserar-nya-moderaterna/> [Hämtad: 2013-03-10]

Regeringen. *Sveriges regeringar under 100 år*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/4393> [Hämtad: 2013-03-13] Publikationsdatum saknas.

Stiernstedt, Jenny och Winjbladh, Olof (2010). Moderaterna – historia och ideologi. *Dagens Nyheter*, 2010-01-09. Uppdaterad: 2011-04-18. Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/politik/moderaterna--historia-och-ideologi>. [Hämtad: 2013-03-13]

Tryckta källor

Beckman, Ludvig (2005). *Grundbok i idéanalys*. Första upplagan. Stockholm: Santérus

Bergström, Göran och Boréus, Kristina (2005). ”Idé- och ideologianalys” s. 149-180 i Bergström, Göran och Boréus, Kristina (red.) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text – och diskursanalys*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB

Björklund, Stefan (1976). *Politisk teori*. Fjärde upplagan. Stockholm: Aldus

Downs, Anthony (1957). *An Economic Theory of Democracy*. Boston: Addison-Wesley Publishing

Håkansson, Anders (2005). "Vad styr partiets agerande" s. 61-106 i *Politiska partier*, Erlingsson Gissur, Håkansson Anders, Johansson Karl-Magnus, Mattson Ingvar. Lund: Studentlitteratur

Larsson, Reidar (2006). *Politiska ideologier i vår tid*. Sjätte upplagan. Lund: Studentlitteratur